

SKUTEČNOST

Nezávislá revue — řídí redakční kruh v Ženevě.

Ročník I.

Číslo 10 -11.

Prosinec 1949

O B S A H

.....

Vánoce bez domova	<i>>Skutečnost<</i>
Zpěv rodné zemi	<i>Josef Hora</i>
Člověk demokratický	<i>Karol Belák</i>
Západ či Východ	<i>Jiří Kárnet</i>
Evropa bez Evropanů?	<i>Ladislav Čerych</i>
K problému česko-německému	<i>Albert</i>
Bída jednoho vítězství	<i>Jiří Stejný</i>
Dovolte, abych Vás tiše podezříval.	<i>Jiří Nehněvajsá</i>
Dar nejvzácnější	<i>Arko</i>
Sláva a utrpení sester Brontëových	<i>Karel Brušák</i>
Poznámky:	
Až budeme mít cyklostil . . .	<i>Mark</i>
Restaurační a pokrokový tábor	<i>«Čs. ZÚ»</i>
Otázky komunistické špionáže	<i>Arnošt</i>
Čs. kultura: z bláta do louže	<i>Jar. Dresler</i>
Dopisy.	

Vánoce bez domova

Rozvátí po všech koutech světa, v zemích hostinných i nehostinných, daleko od domova prožíváme druhé vánoce v exilu. A vzpomínáme:

Hlas zvonů táhne nad závějí,
kdes v dálce tiše zaniká,
dnes v srdci všechny struny znějí,
neb radost se jich dotýká.

Tak nějak to bývalo doma o vánocích. Jaká to bývala krása!

Bůh radost v tvářích, v oknech světla
a v nebi hvězdy rozsvítil.

A dnes? Málo radosti zní v duši. Doma je hůře a hůře. Hmotné a duchovní statky, nastrádané staletími, lehkomyšlně se promrhávají. Násilí povýšeno na vládnoucí princip, nenávisť na ženoucí společenskou sílu, robot na ideál člověka. A ve světě? Duchovní malátnost, skepse, lhostejnost k osudu bližního, neschopnost silné víry pramenící z přesvědčení, že obraz světa jako pouhé mašinerie, rozložené v prostoru a v času je posledním slovem o světě — za ní už není nic — rozleptávají západního člověka. Ve světě pouhého mechanického kolotání chuchvalců energie bez účelu a smyslu necítí se však dnešní člověk přece jen doma. Chybí mu jistota, teplo, záštita duchovního domova, bez něhož není ani opravdových vánoce, svátků radostného poselství o narození Boha lásky, knížete míru. A tak místo radosti v tvářích zbývá jen «keep smiling», místo světla v oknech oslepující bengál světelných reklam a nebe beze hvězd. «Strážný, jak dlouho ještě noc?»

«Jaká to pochmurná, nevhodná vánoční úvaha», pomyslí si náš čtenář. Úmyslně však klademe tyto neradostné otázky v posvátném čase vánočním. Naše víra nám je dovoluje. Veliká je bída naší doby a nejhroznějším jejím výrazem jsou všechny ty fašismy a komunismy, tyto strašné potraty společnosti hledající obrození a v hloubi duše toužící po novém domově, po nových «vánocích». Proti rozpoutaným infernálním silám dnešního temného věku stavíme svou víru v moc pravdy, účinné lásky a vzdělaného rozumu, vedených vlastním svědomím, které je nám poslední instancí na tomto světě a nerozbornou pevností. Silni touto vírou máme pevnou naději, že «po přejití vichřic hněvu Božího» najdeme opět vánoce doma a s námi všichni lidé dobré vůle, kdy Bůh zase radost v tvářích, v oknech světla a v nebi hvězdy rozsvítí.

«Skutečnost»

Zpěv rodné zemi

*Země, země, stokrát pokoušená,
kolikrát
vidala jsi cizí ruce z věna
tvého lidu cáry rvát!
Krev a slzy tekly po tvé skrání,
mlčel hlas božího slitování
a jen smrt a jenom hlad
sily zrno do tvých lad.*

*Bůh a svět
postavili tě v svůj střed,
drtili tě v rukou jako květ,
jako kalich v střepy rozbili tě,
jako stromu zas ti dali zrát.
Mnich a voják bili, líbali tě,
trhali a láтали tvůj šat.*

Jako luna ubývající
mizela jsi za mraky svým dětem,
jako pecen, jehož krajíci
živila se vojska jdoucí světem.
V rouchu rozbitém,
stála jsi, jen socha mezi kříži,
oslněna úsvitem,
jenž se ti vždy v blestích pouze blíží.

Věčný hřbitove,
věčná kolébko, v tmách zavřšená,
z jámy morové
stokrát k slunci rozkvetla jsi zas,
jako žena
plná krás,
tisíckrát jsi počala a nesla
děti na klíně a v polích klas.
Vidím tě, loď, úder tvého vesla,
kterak staletími veze nás.

Modrou legendou jsi kvetla, země,
nad mým rodným krajem prostřed
Čech.

Hora Říp se skláněla tam ke mně,
jako matčin prs a sladký vzdech.
Jako polibek na ústech
chutnala jsi po ovoci sadů,
v stínu hájů, v světle vinohradů.

Kolikrát
rozkvetla jsi rádem rodných lánů,
zpěvem jitrních kohoutů v svých
zdech,
tancem žen ve vůni thymiánu,
závratí a láskou v dívčích snech.
Rody jdou
přes tvá pole, obtěžkaná prací,
do dílen, v nichž syčí kujny kov
V dětský smích, v zpěv mlýnských
kol se ztrácí
vyhaslý hlas mrtvých, nárek vdov.

Kolikrát jsi plavně vyzpívala
rodnou řečí zdar svých hrdých hlav,
kvetla slovem, do něhož se vřala
myšlenka, jak do propasti splav.
Kvetla slovem, sňatým se rtů máje,
modrou nocí snů, jež bezesná je,
v jejíchž loktech touha uchoátí
lidská srdce strašnou závratí.

Kolikrát,
do věčnosti slova zahleděni,
synové tví v šepotu tvých šřav
předli v přísném opojení
Bohu zlatohlav!
Tak jsi kvetla, kvetla slovem božím,
za svým chlebem lopotíc se hložím,
ruce krvavé a v očích sen
království, v něž vejdou dobří jen.

Kolikrát
otevřena dokořán,
pod kopyty armád jsi se chvěla!
Zastíněna meči ze všech stran,
jako rána krvavá jsi zela.

Kolikrát
pospíchali muži od tvých brázd
šturmovat a s okovanou zbrojí
bránit vlast!
Jako včely v pohněvaném roji
proti kříži kříž a s mečem ohnivým
nesli do ciziny plameny a dým.

Kolikrát,
krutí k sobě, bratr bratra bili,
rozdělení evangeliem.
Ve tvých hvozdech lační vlci vyli,
o plášť chudiny se rval tvůj sněm.
Tehdá Antikrist v svém pyšném
chvostu
tebou šel jak po služebném mostu
léta, staletí.
Ty však, znovu rodic ve svém hloží
pokorné a vzdorné děti boží,
pučela jsi v novém okvěti,
v sladký jazyk domoviny,
pršící jak modrojas
nad vrchy a nad roviny.

Celá v nás,
stokrát k slunci rozkvetla jsi zas,
zraješ k ránu rádem plodných lánů,
tancem žen ve vůni thymiánu,
modlitbou, jež se rtů uniká n i
jako pramen pod horami,
hudbou snivců, symfonií žalu
nad hrobkami žebráků a králů.
písmem moudrých, zasednuvších
v radu,

*melancholií mlh v listopadu,
krokem vojsk, jež putovala světem
k tvému jaru s biblí, kulometem,
kovem měst a robotnickým dnem.
A tak idem
mrtví, živi, nezrozeni,
nekonečné pokolení.*

*Z bouřných mraků nad světem
stoupáš s námi, ostrov štěstí,
nekonečný život náš,
na němž je nám růst i kvéstí,
držet stráž.*

Josef Hora

Člověk demokratický

Jestvuje i iný: SS-man, rudý milicionár, «zlatokop», predajný vzdelanec. Jestvuje v nevyčerpatelnej rozmanitosti odtienov a druhov, v nepreniknuteľnej celistvosti a v počte, ktorý by uviedol do úžasu pôvodcov demokratickej koncepcie človeka ako tvora rozumného a mravného. Kant by silne zapochyboval o obecnej platnosti svojho mravného zákona; Rousseau by sa bezpochyby zhrozil výčinov «prírodného» človeka našich dní; Benthamova škola by tvárou v tvár sovietskej realite ostre zrevidovala svoj názor, že « naučiť človeka písať a čítať je skoro všetko ». Keby Jefferson dnes koncipoval svoju Deklaráciu Neodvislosti, ťažko by vychádzal z «evidentnej pravdy, že sa ľudia rodia rovní», a že «všetka moc pochádza z ľudu». Mužovia Veľkej revolúcie by nemali odvahu tvrdiť: «Pretože pravda, rozum, ľudské práva, záujmy vlastníctva, slobody, bezpečnosti sú všade rovnaké...» (Mirabeau) alebo: «Spravedlivosť je tak evidentná, že sa manifestuje v každom človeku bez prispenia skúsenosti...» (Mercier de la Rivière) alebo: «Vždy som vedel, že ústava, majúca svoj základ v rovnosti, je jedine shodná s prírodou...» (Condorcet).

Pionierske časy demokracie, jej mladický optimizmus, výbojné gesto a viera v neohraničené možnosti sú dávno za nami. Na hladkej ceste «predpisanej prírodou» sa objavily životunebezpečné zatačky, trhliny až priepastných rozmerov a záhadné križovatky. Demokrati sú v defenzíve a v úzkostiach; cítia, že je v hre všetko, slobodný človek a kultúrny život. Pociťujú, že klasické prostriedky demokracie na zažehnanie nebezpečenstva nestačia, a že ho dokonca podporujú, je pocitom obecným. Spor sa proste zosunul na poslednú rovinu, tam, kde je latentným konfliktom, kde prestáva pôsobnosť argumentov a možnosť dohody: na rozhranie dvoch kultúr, tam, kde sa pojmy stavajú hodnotami bez prispenia definícií a hádam preto. Keď sa komunisti pýtali Peroutku: Čo je pravda? čo je ľudskosť? čo je sloboda?, žiaden demokrat pod slnkom by nepskytol odpoveď, ktorá by integrovaného komunistu uspokojila. Skutočnosť tragická: sme si cudzí, nesrozumiteľní, nepribližiteľní uprostred jedného národa, jednej obce a trebárs jednej rodiny; bude nesmierne ťažké a nebezpečné stiahnuť z tejto skutočnosti dôsledky pre demokratickú etiku a politickú prax. Zmena v koncepcii bola už nespočetne razy signalizovaná: «Demokracia je stav mysli oveľa viac, než celok inštitúcií...» (Nemecký socialista Austerlitz) — «Nikdo nikdy nevidel úctu k právam slabšieho zapísanú do dosiek prírody» (Julien Benda) — «Demokracia je vášeň a kultúra» (Jacques Barzun). Bolo by možné vyplniť podobnými citátmi celú knihu: v prúde je akási «sokratická» reorientácia demokracie: úsilie preložiť jej ťažisko z rádu prírodného a mechanického do duchovného a mravného. «Demokracia je ľudské dielo», hovorí Benda.

Jestliže klasická (liberálna) demokracia sa domnievala byť uskutočňovaná «sama od seba», objektívne a nutne z moci neosobného vývinu, presúva sa dnes starosť a zodpovednosť za ňu na plecia človeka a človeka špeciálneho. Čo v prítomnosti prežívame, je prerod demokracie mythickej v kritickú.

Demokracie sa chveje v základoch. Nejestvuje medzi jej starými princípmi ani jeden, ktorý by sa nekolísal: romantická koncepcia ľudu je v troskách, princíp národného sebeurčenia v pol Európe neplatí a kde platí, je pre rozvoj a bezpečnosť demokracie skôr brzdou; jestvujú národy, ktorým poskytnúť ju plnú, by znamenalo ju zničiť v zárodku; vieme, že demokratické inštitúcie bez demokratického človeka sú mlyny, ktoré melú na prázdno; odôvodnene sa obávame, že väčšinový človek je veľmi podmienený spojenec demokracie a nemá o nej predstavu, pokiaľ ju nepostráda; viera vo všemohúcnosť argumentácie a vôbec v logicko racionálne motívy ľudskeho jednania alebo presvedčenia je otrasená ako nikdy predtým. Demokracia stratila svoj pevný bod, z ktorého «hýbala svetom» alebo správnejšie: nachádza ho tam, kde vždy bol, kde ho však z rôznych príčin nevidela: v dramatickom úsilí «organického» demokrata vytvoriť svoj svet proti prírode, proti slepým silám v sebe a okolo seba, svet slobodného ducha, inteligencie a svedomia. Všetko, čo nazývame demokraciou, je jeho dielňa, metóda a nástroj, ktorý sa nehodí do každej ruky. Do akej miery tlumočí organického demokrata mienka väčšiny, parlament, zákon, politická strana, kritika, diskusia, národná mentalita, tradícia a pod., do tej miery sú názory, zákony, strany, požiadavky, slobody, dispozície a city... demokratické.

Človek demokratický. «organický» demokrat, je ten, ktorý *nemôže byť* človekom iným, v ktorom všetko, čo demokracia postuluje, *skutočne* existuje, ktorý preto vie a musí byť kritický, ľudský a primerane snášanlivý, nech akokoľvek vyznieva rozumová či úžitková úvaha alebo «záujem» stavu, triedy, politickej strany, cirkvi, národa alebo rasy. Demokratický človek je alfa a omega demokracie: bez človeka, ktorý je *schopný* dať sa presvedčiť, nemá diskusia smyslu; bez človeka vnútorne slobodného nemajú smysel nejideálnejšie voľby a najdemokratickejšia ústava; bez človeka, ktorý verí v neužitkovú povahu pravých hodnôt je nemožná mravná prax a humanitná orientácia; bez človeka, ktorý je schopný zažiť úctu k duchovnému elementu, je nemožná tolerancia. Bez demokratického človeka je tu iba «demokracia», koketeria, bezduché kompromisníctvo, púha technika, rutina, profesionalizmus a v dôsledkoch bezmocný objekt každého sústredenejšieho útoku zvnútra alebo zvonku; večný pochod od Mnichova k Jalte. Skôr, či neskôr, sa taká demokracia rozloží *vlastnými* princípmi, nesprávne zvažovanými a neorganicky uplatnenými: slobodou človeka neslobodného, kritikou človeka nekritického, z vôle ľudu nekompetentného, zo snášanlivosti k rodeným násilníkom a z osudného demokratického predsudku, ktorého rubom je fetišizmus majoritný, ústavný, «legalitný». Demokracia bude vtedy životaschopná, keď každý prípad «Hitler» alebo «Stalin» bude teoreticky i prakticky casus belli.

Demokracia nie je nič, čo «sa dáva», čo «vyplýva», čo je v «ráde sveta». Je po výtke ľudským dielom a dielom najkrehkejším, pretože buduje na tom zlomočku ľudstva a človeka, ktorý je slobodný, rozumný a mravný; je hodnotou, ktorá platí a žije v pravom slova smysle z počtu ľudí, ochotných v jej mene umrieť, ísť do vyhnanstva, hovoriť zo strachu vtedy, keď všetci zo strachu mlčia, ísť podľa okolností proti svojmu národu, politickej strane a akejkolvek väčšine, neváhať bojovať sám a boj prehraný. Pravý opak

toho, čo dnes vidíme v Európe: úzkostlivo-nádejné pohľady za oceán, úspech Marshallova plánu ako prvý a zhruba jediný predpoklad demokratickej obnovy a sebezáchovy na našom kontinente, dolárové injekcie ako posilňujúce kvapky chudokrvnej demokracie. Je samozrejme správne, že sa tieto veci robia; čo však zaráža a čo je príznačné, je masový výskyt «podmienečných» demokratov ako typu *dominujúceho*. Pravý demokrat «organický» bezpodmienečne verný, nikdy neodíde, nikdy sa neznacizuje ani nezkomuho nikdy neprivedú ku kritike z inej bázy než demokratickej. Nemôže prerásť či narušiť hranice demokratického ducha, pretože je s nim totožný.

Organický demokrat. — Keď Kant hľadal, čo je na svete dobrého bez obmedzenia, nezostalo mu po analýze vecí, než «pokladať za dobré jedine dobrú vôľu». Naša definícia bude rovnako pružná, subjektívne zameraná a psychologicky popisná. Demokratický človek je slobodný, duchovný a dobrý človek, ktorý tieto špecifické vlastnosti a schopnosti ľudské rozvinul najúplnejšie a učinil z nich svoje dominantné podnety jednania. Je to typ psychologický, oveľa viac celková línia, tendencia, dispozícia alebo metóda, než prvý súčet prvkov, hotový názor alebo doktrína. Niet azda demokratického človeka par excellence, je len vôľa a vedomé, celoživotné úsilie stať sa ním, byť ešte slobodnejší (objektívnejší), dochovnejší a lepší. A týmto zameraním, presakujúcim do každej jeho myšlienky a činu, sa líši človek demokratický od iného.

Organický demokrat je človek slobodný, človek «na vlastných nohách», človek *rozlíšený*, *najmenej* biologický, *najmenej* «z kosti a mäsa», *najmenej* prírodný; človek, ktorý rozvinul najširšie a najhlbšie škálu svojich vedomých stavov, ktorý *najmenej* reprodukuje a reaguje; suverenný pán svojej vôle, myšlienok, názorov a činov. Je mierou všetkého demokratického, jedinou hrádzou proti chaosu a barbarstvu, jediným elementom objektívne a subjektívne zodpovedným. Kde on zlyhá, tam bola úloha za hranicami ľudských možností. Jeho omyly sú v danom čase neodvratné, pretože sa ich dopúšťa človek nejzodpovednejší a tragické, pretože je za nimi čisté svedomie a mravná vôľa v najvyššej výmere, akej je schopný ľudský tvor. Kde nestačí demokracia a demokrat, je vec v danom čase mimo sféry ľudského zlepšovacieho vplyvu.

Demokratický človek je vnútorne slobodný. Nie je produktom ničoho, nie je opísaný prostredím, výrobnými pomermi, krvou. Nedeterminuje ho jeho príslušnosť národná, triedna, cirkevná, politická alebo iná skupinovú. Je sám svojim dielom. Jeho názory sú jeho zásluhou a výtvorom, nie reprodukciou vonkajších vplyvov alebo skupinovej príslušnosti; vznikly vo sfére kritického, slobodného ducha a len v tejto sfére sa menia; v totalitnom štáte je organický demokrat preto nutne likvidovaný na prvom mieste. Iba jeho názory sú vlastne názorami; všetko iné je predsudok, uzavretý argumentom, pretože podmienený mechanicky. Vo svojej politickej strane, vo svojom národe, cirkvi, triede, je organický demokrat nutne elementom nadstrannickým, nadnárodným, nadcirkevným a nadtriednym, je univerzalista, človek svetový. Jeho pravá vlasť je v svetovom spoločenstve demokratov. V priestore, čase, rase a národe, kam ho zaradily sily, stojace mimo jeho vôle, plní od vekov — dávno pred ustavením demokracie ako systému vlády — úlohu vyslanca. Je nutné, aby túto úlohu plnil dnes oveľa zámernejšie, systematickejšie, energickejšie ako doteraz a z roviny primeranejšej, než je vôľa ľudu, suverenita, národná samobytnosť alebo stranická orientácia.

Nevidím iného rizika pre slobodu ako «slobodu» neslobodných, slobodu človeka iba bezprostredne reprodukovateľného, temného, slobodu pudov, komplexov, predsudkov, vášní a šialenstva. To je chronické nebezpečenstvo «zneužitia» slobody človekom determinovaným, hrozba zakuklená v «slobode» nemeckej alebo sovietskej, latentne prebývajúcá v «slobode» národnej, v straníckej disciplíne, v každom záujmovom spoločenstve a všade, kde hrá svoju hru človek kolektivistický. Demokratická sloboda je nástroj, ktorý v nepovolaných rukách vraždí, stavia plynové pece a vyhlazuje národy. Bude treba viac dbať na tieto ruky, bude treba «nútiť ľudí k slobode», stíhať nekritičnosť a demagogiu ako prestupok proti slobode, systematicky vychovávať súdného človeka a odstraňovať prekážky zpred jeho nôh. Netreba dokazovať, v čom objektívne spočívajú tieto prekážky; vo svieracej kazajke suverenného centralizovaného štátu, v aglomerácii mäs a v prevážne technickej povahe dnešnej civilizácie.

Organický demokrat je človek duchovný. Duchovné hodnoty ako pravda, dobro, spravodlivosť, preň reálne jestvujú, *to znamená*, viaže na ne «pravý» záujem jednotlivca a skupiny a podľa toho jedná; motív bezprostredného úžitku je v ňom zatlačený motívom povinnosti a líniou «Sub specie aeternitatis»; jestliže väčšinový človek vcelku nepresahuje vo svojom cítení, myslení a jednaní hranice, dané potrebami sebazáchovy, a rámec fyziologických funkcií, presahuje ich organický demokrat ustavične svojou základnou a neodolateľnou tendenciou k poslaniu a službe. Jednať neosobne, pod tlakom úlohy, t. j. vedieť s radosťou odísť a podriať sa, akonáhle sa nájde muž povolanejší, je kvintesencia človeka duchovného. «... Nikdy jsem bez zavolání na venek nevystupoval...» (Masaryk). Všetko, čo je väčšinovému človekovi «príležitosťou», je demokratovi úlohou.

Jestliže je všetko, čo sa nedá zväžiť a zmerať, alebo aspoň bezprostredne použiť a využiť, pre primitíva bez rozdielu vzdelania iba «teoriou», «filozofiou» a v celku ničím, má demokratický človek rešpekt k duchovnému živlu, k hĺbke, posledným príčinám a aspoň tuší nepoznanú složitú a zákonitosť tam, kam primitív vinou svojho simplicistného duchovného rastu preniknúť nevie. Demokrat nechodí s kuchynským nožom na složitú otázku, nepodlieha akčným záchvatom a notoricky odmieta násilie hrubé a nejhrubšie. Vie, že «revolučný cieľ je tým neuskutočniteľnejší, čím viac násilia vyžaduje». Hodnoty, ktoré vyznáva organický demokrat, nie sú v svojom zdôvodnení v poslednej inštancii «z tohoto sveta», všetok pravý záujem a pravý užitek viaže na ne neodolateľne, to jest z popudu metafyzického.

Posledným vystopovateľným zdrojom platnosti hodnôt je svedomie organického demokrata; nič sa mu nesmie zanútiť, čo mu je «vnútorne» nepriateľné. Metafyzika demokracie je metafyzikou svedomia: skrze svedomie, suverenné a slobodné, je človek tvorom «posvätným»; v jeho existenci faktickej (prejavenej), latentnej alebo potencionálnej korenia a majú svoje objektívne oprávnenie všetky demokratické predstavy o rovnosti, jednote, vláde ľudu, samospráve a pod. Kapitola široká a v svojich praktických dôsledkoch spoľahlivý sprievodca po krivolákých cestičkách poblúdenej demokracie egalitárskej, jednotárskej alebo formalistickej. Nebudem ju na tomto mieste rozvádzať.

Demokratický človek je dobrý, je v pravom slova smysle «človekom dobrej vôľe». Dobrá vôľa je jeho základný postoj k bližným, dôvera jeho vrodená metóda. Všade hľadá a domnieva sa nachádzať človeka svojho typu, svoje mravné motívy, svoje racionálne dôvody. Zásadne sa domnieva, že jeho reč je stvorená pre každé uši. Je «človekom spolupráce»; púť dohody

je v jeho duševnom uspošobení prvotný: bez prekonania vnútorného odporu nevie pochopiť odporcu ako psychopata alebo gangstra. Takéto stanovisko vždy pociťuje ako násilie na pravde a skutočnosti. Premietajúc do sveta svoju racionálne-etickú predstavu skutočnosti, je stále v pokušení pochopiť nepochopiteľné, vypočítať nevypočítateľné, vyložiť iracionálne. Demokratický človek je nutne dobrý; konštatácia, ktorá sa podivne vyjíma pri obecné známých nedostatkoch demokratickej politiky a príznačne ilustruje rozpor medzi demokratickým, a tým, čo sa zaň pokladá. Nič neilustruje krízu demokracie v každom čase tak ako nedostatky v tomto bode, ľudské nedostatky politikov, sociálna tvrdosť, zákernosť politického boja a pod. V merítke súčasného čs. exilu: všeobecná kríza dôvery, špiclovanie, závisť, neschopnosť dobrej vôle a spolupráce.

Resumé: Demokracia je systém, ktorý sa zo všetkých najmenej «drží prírodou»; objektívne sily pracujú skôr proti nemu; v plnom slova smysle ho uskutočňuje organický demokrat a s jeho úsilím demokracia stojí alebo padá. Úlohou môjho článku bolo postaviť tézu, ktorú pokladám práve dnes — v dobe davu a techniky — za *conditio sine qua non* zmeny k lepšiemu a naznačiť v najhrubších rysoch riešenie. Chcel som vrhnúť svetlo na kritický bod v presvedčení, že úloha a metóda získajú na jasnosti.

Karol Belák

Západ či Východ

Francouzský spisovateľ krajní levice, David Rousset, bývalý politický väzeň v Nemecku, autor význačných kníh o koncentračnom svete, uverejnil ve Figaro Littéraire výzvu ke všetkým bývalým francouzským politickým väzňom a ich organizáciám, bez rozdielu politického presvedčenia a výslovně i ke komunistám, aby sestavili komisiu, ktorá požáda sovětskou vládu, aby povolila vyšetriť pomery v koncentračných táborech, jež podle množicích se zpráv a svědectví existují v ohromném rozsahu na území SSSR.

Obrací se s touto výzvou ke všem bývalým politickým väzňom a ich organizáciám, ke všem, kteří prožili koncentrační svět a vydali o něm svědectví, ke všem bývalým politickým väzňom a ich organizáciám po celém světě! — «Po pět let se množí stále hroznější svědectví o sovětských koncentračných táborech. Válka, která odhalila světu pravdu o nacistických táborech, aby je pak vyhladila, prolomila definitivně mlčení o vzdálených oblastech Sovětského svazu. Svědectví Poláků, konservativních, nezávislých, socialistů a komunistů, výpovědi komunistů Německa a střední Evropy, židů, samotných úředníků tajné sovětské policie a nesčetných Rusů, španělských republikánů a konečně svědectví samotných sovětských zákoníků, to všechno vás nutí, abyste si nezačepali uši dříve než všechno vyslechnete a prozkoumáte, dříve než budete žádat důkazy. Ministr Vyšinský mluví o táborech, kde jsou lidé napravování prací. Chceme je vidět. Není tomu tak dávno, co nám Himmler pověsil v Sachsenhausenu «Prací k radosti». Nemůžete se vyhnout tomuto úkolu soudce. Je to váš úkol, váš nejsvětější úkol, váš, bývalých politických väzňů. Nemůžeme se vyhnout těmto množicím se svědectvím, která potvrzuje sám sovětský zákoník. Nemůžete jim upřít bratrství, které vyrostlo v německých táborech.

Nežádám vás, abyste řekli: «V Rusku jsou koncentráky.» Mohli byste mi vyhybavě odpovědět, že naše informace jsou nedostatečné, abychom pronesli soud, nad nějž není strašnějšího. Žádám vás jen, abyste řekli: Musí se to vy-

šetřit! Žádám vás, abyste vzali vyšetřování sami do ruky. A provedli je! Takové otázky se týkají všech svobodných lidí, ale my jsme prožili toto neštěstí.

Narhuji vám a všem vašim organisacím: sestavme vyšetřovací komisi výlučně z bývalých politických vězňů. Ty nikdo neoklame. Komunisté, bývalí političtí vězňové, v ní musí mít své místo. Navrhuji této komisi, aby požádala oficiálně sovětskou vládu o právo provést vyšetřování, na místě v táborech přímo v Rusku. Sovětská vláda popírá obvinění, že se provinila zločiny proti lidskosti. Nabízíme jí tedy nejlepší způsob, jak se ospravedlnit před světovým míněním, tím, že povolí, aby lidé, kteří byli oběťmi nacismu, mohli svobodně prozkoumat její tábory nápravné práce.

J'accuse! — Žaluji!, řekl Emil Zola, když zjistil, že kapitán Dreyfus byl nevině odsouzen v politickém procesu. Řekl: Žaluji a postavil se proti celé vládě, církvi a armádě. Jeden proti všem, protože šlo o pravdu.

Je to tradice francouzského ducha hledat pravdu vždy a vytrvale, hledat pravdu úzkostlivě, ale bez bázně. Hledal ji Voltaire, hledala ji francouzská revoluce, hledal ji Descartes; dnes ji hledají všichni velcí duchové současné Francie.

Hledal ji bolestně André Gide, když se vracel v roce 1936 ze Sovětského svazu a musel se rozloučit se svým snem a říci NE. Hledá ji Francois Mauriac, když viděl, že jednoty Francie, vyrostlé z odboje, má být zneužito. Hledá ji všude Jean Paul Sartre, který byl tak blízko komunistům a pak řekl: Špinavé ruce. Dnes se vydal za pravdou David Rousset.

Pravda je složitá a není lehkou jí najít. Tím těžší je v dnešním světě, který se rozestoupil do dvou nepřátelských táborů, vyslovit pravdu tak, aby ji nebylo zneužito. Říci ji celou a úplnou. Protože dnes vidíme často jak je malá a částečná pravda zneužita k velkým lžím, nepravdám a podvodům!

Proč jsme řekli, že Francouzi hledají pravdu úzkostlivě, ale bez bázně. Čeho se musí dnes obávat francouzský myslitel, který žije zde v zemi tradiční staré kultury, na tomto opravdovém mostě světa, který se ze všech sil snaží spojit dva nepřátelské břehy současného lidstva a nejen je spojit, ale překlenout jejich spor a najít cestu z dneška? Čeho se musí obávat, čeho se musí vystříhat při svém hledání pravdy? Musí dbát, aby když vyslovuje nějakou pravdu, tím přímo neapomáhal jiné nepravdě, aby když ukáže prstem na koncentrační tábory v Sovětském svazu, neobhajoval nepřímou menší násilí, které se děje na jiném konci světa. Třebas černošskou otázku na americkém jihu nebo osudy koloniálních národů. Neboť dnešní svět se stal jediným světem. Nezapomeňte, že zeměkoule je kulatá, a že je jako dětský balonek, který na jednom konci zmačknete a na druhém praskne. Proto francouzský intelektuál hledá pravdu celou, nedemagogickou, nepropagační, ale ryzí, pravdu nahou, která by platila pro celý balonek a pro celou zeměkouli. Která by se nepodobala polopravdám některých propagand, které se chlubí malou pravdičkou, aby v rukávě schovaly velkou lež!

Koncentrační tábory! Koncentrační tábory, které hitlerovská propaganda, pamatujete se, zakrývala řečmi o utrpení v anglických koloniích a pronásledování indického lidu. Celá tato povaha francouzského hledání pravdy, intelektuála, který odvážně, ale s úzkostlivou péčí o přesnost rozleptá gordický uzel dnešního světa a jeho propagand, se projevila v těchto třech - čtyřech posledních dnech. Rousseťův článek nevyvolal jen konvenční debatu. Každá z odpovědí a poznámek byla filosofickou konfesí. Nemyslete si, že na př. Francois Mauriac napsal s lehkým srdcem: «Ano či ne? Existuje a rozvíjí se v Sovětském svazu svět koncentráků? Ano či ne, šli Rusové k nacistům do učení a udržují koncentrační tábory, jako to činil Himmler? Ano či ne? Ano či ne, vládnou v těchto táborech sprostí zločinci tak jako kdysi v Německu politickým vězňům, ano či ne? Ano či ne, táhne se síť

koncentračních táborů od polárního kruhu až k branám Leningradu a Moskvy, ano či ne?»

Nikdo si už nesmí zacpávat uši při těchto otázkách, ani komunisté! To je konec, pánové. Už nebudete moci vyklouznout, protože my se teď přesně dozvíme, zdali marxistický humanismus, který mluví o tom, že skoncuje vykořisťování člověka člověkem, vytvořil ve světovém měřítku koncentrační tábory. Který komunista se nám odváží ještě odpovědět, že účel světí prostředky? Žádná ideologie, žádná politická doktrína nemůže ospravedlnit koncentrační tábory. Jestliže to bývalí političtí vězňové nepochopí, nechť se rozejdou a oznámí veřejně svůj úpadek. Jestliže žádný hlas a žádný čin neodpoví na tuto výzvu, musili bychom si zoufat nad celým lidstvem. A co levicové noviny «Franc Tireur».

«Hle otázka vážná a tragická, která zdaleka přesahuje každou polemiku a spor, každý názorový rozdíl a rozpory taktické. Nejedná se zde o propagandu a proti-propagandu, jedná se o to vědět, jestli ti, co přežili v koncentracích smrt, snesou bez hlasu, aby dál řádila smrt v koncentracích. Mají slovo.»

Claude Bourdet, politický ředitel *Combatu*, se obrací s typickou svědomitostí logické Francie, abychom pro břevno v oku bližního nezapomněli na stéblo slámy v očích západního světa. «Není to od včerejška, co víme o NKVD, o moskevských procesech. Ale domnívá se Rousset, že se Rusko nechá takto odsoudit celým lidstvem, aniž by začalo samo obviňovat; jak můžeme mluvit o Rusku a nezmínit se přitom o Francově Španělsku, o Madagascaru a Indočíně. Zameřme před vlastním prahem. Je-li v našem oku jen stéblo slámy, odstraňme je.» Bourdet zde říká větu, která by se měla stát heslem každé propagandy. Jsou dva způsoby, jak odhalit zlo: odhalit je v domě souseda anebo zavést spravedlnost ve vlastním příbytku. «Navrhují Roussetovi, aby vyšetřující komise se neomezila jenom na Rusko, ale vyšetřovala po celém světě. Uvidíme, kdo odmítne a kdo přijme. Spravedlnost stejně jako svoboda je nedělitelná.»

Ale David Rousset odpovídá všem: «Truman uznává otevřeně před celým světem, že je v čele kapitalistického státu. Stalin však předstírá, že je socialistou a že vede novou společnost bez třídních rozdílů. Přiznávám se, že nechápu ty, kteří se bojí, že budou sloužit reakci, když vysloví nahlas své obavy z Ruska, které se odvažují jen šeptat. Říkám jim rovnou, jsou-li tam opravdu miliony lidí odsouzeny k nucené práci, z jaké jiné reakce máte ještě strach? Jakou větší reakci umíte si ještě představit? Jak máme chápat vaše mlčení? Reakce ještě nikdy neměla prospěch z jasného odhalení sociálního bezpráví.»

Přicházejí první odpovědi. První političtí vězňové se hlásí ke svému nejvlastnějšmu úkolu. Louis Martin Chauffier, bývalý politický vězeň a spisovatel, který píše do *Lettres Françaises* a *Parallèle*. Páter Riquet, místopředseda Národní federace bývalých politických vězňů a člen Hnutí odboje, pravil: «Za poslední rok jsem poznal, jaké je zklamání mých československých přátel, bývalých spoluvězňů z Mauthausenu. Ti, s nimiž jsem se setkal v Praze a ty, které jsem potkal v Paříži žádají: Nenechte se svést, nenechte se oklamat! — Spisovatel Jean Cayrol. Národní sdružení politických vězňů franc. resistance a Federace špan. politických vězňů.

Naše věc není bez naděje: věc nás všech, kteří jsme se po únoru definitivně rozešli s černou polovinou Evropy, protože jsme odmítli uvěřit, že tajná policie, nesvoboda a koncentráky se mají po válce stát novým náboženstvím světa, není ztracena. I když se nás někdy tady na Západě začínala zmocňovat beznaděje nad tím, kolik lidí, a ne vždycky jen lidí neslušných a nepoctivých, by muselo prožít na vlastní kůži anglický, francouzský nebo italský únor, aby uvěřili, že noc je noc a den je den a že se hraje o svobodu světa i jejich.

Myslím tím tu početně malou, ale politicky a duchovně vlivnou skupinku západních intelektuálů, kteří nás často připravovali o trpělivost svou snahou o

tak zvaný objektivní pohled na komunistický svět, o tu zdánlivou objektivitu, která se snaží najít bezpečný střed tím, že si stoupne doprostředka mezi Rusko a Ameriku a tam hledá pravdu.

My, kteří jsme nabyli trpké jistoty a kteří se díváme na každou diskusi Východ či Západ jako na dětinství, máme někdy sklon šmahem odsuzovat tyto lidi, kteří usilují o střední cestu, jako lidi nepoctivé, což je snad pravda někdy, ale jistě ne vždycky. A stává se pak, že nás zaslepenost těchto intelektuálů, kteří se ze všech sil pokoušejí najít kladný poměr k tomu, co je skrz na skrz špatné a záporné, přivádí k zoufalství. Přestáváme už věřit v duchovní hodnoty a autority, mávneme rukou nad celým evropským západem a hledíme s nadějí už jenom za moře.

Ale toho, kdo se nenechal odradit a snažil se pochopit západního intelektuála, jenž hledá v strašném světovém zápase svoje místo, naplní vývoj poslední doby novou nadějí. Nadějí, že nestojíme jen na straně ohromné převahy materiální, kterou vládne mocný průmysl Ameriky, ale že na naší straně je i převaha duchovní a intelektuální, že jsme na straně pravdy. Máme někdy tendenci přehlížet v dnešním světě výrobních čísel tuto nezbytnost mít pravdu a umět ji najít a uhájit před tváří celého světa, soustředit na své straně všechny lidi dobré vůle a jasné hlavy. Nesčítat před bouřkou jenom tanky a letadla, miliony tun oceli a atomové pumy, ale i hlavy a srdce, které myslí a cítí stejně jako my. Zdá se mi však, že intelektuál by neměl nikdy zapomínat, že především musíme mít pravdu a pak teprve sudlice, že by neměl nikdy přijmout hmotné sčítání sil výzbroje před zvážením zbrojení duchovního.

Přiznám se, že mě skličoval každý poctivý spisovatel, který zde na Západě propůjčil v dobré víře své jméno zlu, které my tak dobře u nás rozpoznali, že jsem četl některá prohlášení západních intelektuálů s větším zármutkem, než zprávy o řídkých úspěších sovětské politiky. Neboť jsem neuměl vždycky máchnout rukou nad těmito lidmi a lekal jsem se jedovaté přitažlivosti komunistických hesel a nepravd.

S tím větší radostí tedy dnes konstatuji vývoj, který prodělal západní intelektuál, západní duchovní život a západní tisk od té doby, co jsme si otevřeli na pařížských ulicích první «Le Monde», «Combat» a «Franc-Tireur».

Začalo to Československem, které sice mnohými zdánlivě nepohnulo, ale ve skutečnosti se hluboce dotklo všech, kdo hledali poctivě. Masarykova smrt a tragédie Beneše řekly světu víc, než bylo komunistům milé. Pak přišel případ Kosenkiny, ale především Tita. Ve Stalinismu a hlavně v jeho totalitní internacionále se objevila první trhlina. Sovětský medvěd běží dál, ale na sněhu, a všude kam se hne, zůstávají krvavé stopy. Čistky, zatýkání, procesy. Rajk, Kostov, Dimitrov, Gomulka, německá republika. Komu to nestačilo, pochopil na Rokosovském.

Ale vedle těchto politických událostí jsme četli v novinách svědectví lidská. Výpovědi lidí, kteří uprchli z lidových demokracií, svědectví těch, kdo přišli přímo ze Sovětského svazu. Defilovali před námi v procesu s Kravčenkem, po němž bude mimochodem v těchto dnech následovat jiný, četli jsme otřásající výpověď bývalé německé komunistky paní Buber-Neumannové, kterou málokterý vyslechl klidně, nedávnou výpověď polského profesora ve Figaru, články Mauriacovy, Bourdetovy, Rémy Rourea, poselství škodováků francouzským soudruhům atd. To všechno jsou, pravda, argumenty kterých nám běžencům nebylo třeba, ale pro mnohé, kdo naši tragedii neprožili, byly nezbytné.

Jejich výsledky jsou už dnes patrné. Jsou patrné v tom, že skupina t. zv. sympatisantů, po česku «popučíků» se na západě žalostně scvrkla. Jsou patrné v tom, že tolik poctivých lidí, kteří se tak jako mnozí z nás před únorem ptali Západ nebo Východ, našlo už odpověď. Jsou patrné v tom, že dnes už můžeme bez obav každého, kdo ještě tady v západním pohodlí «putuje» s komunisty

mít za nepoctivce mravního nebo intelektuálního, bez obav, že mu ukřivdíme. Naše věc není bez naděje. Mnohým se výzva levičáka, spisovatele Rousseta bude zdát nemožným gestem v šedivém studeném světě, který zná jen řeč strojů a výrobních čísel. Ale mylí se, kdo podceňuje význam *zbytečných* činů. Podceňoval je Hitler a prohrál. Podceňují je Rusové a «realistický» Stalin. Ale my, národ Masaryka, nesmíme nikdy zapomenout, že naše věc není jen věcí amerických tanků a atomových pum, britského loďstva a francouzského pěšáka, argentinského sušeného masa a amerických plechovek. Naše věc je především věcí poctivých lidí, kteří hledají pravdu. Všech vzdělců, kteří nezradili.

Přehlížíme-li dnes tuto frontu, vidíme, že máme už na své straně nejen jistotu materiální, ale i jistotou mravní a duchovní. Svět to už bezpečně ví. A to je věc, ne právě malá.

Jiří Kárnal

Evropa bez Evropanů ?

Bylo již mnohokrát řečeno «le monde s'unira ou perira», bylo popsáno mnoho papíru raporty z konferencí za federalisovanou Evropu, jednotný svět atd. A bylo zvláště v poslední době konstatováno, že celý poválečný universalismus není než krásnou frází v ústech bezradných politiků, mlhavou nerealizovatelnou ideou v myslích intelektuálů. Stojíme před novou obdobou zjevu, který ochromil západní společnost dvacátého století, nad novou disharmonií t. zv. objektivních dějinných zákonů, dle kterých by se historie měla řídit a skutečného vývoje věci. Tak jako se měl svět (a s ním lidé) vyvíjet od temného středověku k jasným dnům spravedlnosti a pokroku nejen na poli techniky a vědy, ale i v oblasti lidského štěstí a lidských vztahů, tak měl také přejít od organizací a institucí lokálních a národních ke světovým. A tak jako žádné století nepřineslo tolik trosek a mrtvých jako století elektřiny a atomové energie, tak byla také prozatím popřena ona «vůle dějin» vedoucí lidstvo od Svaté Říše Římské, přes projekt Jiřího z Poděbrad, Svatou Alianci, Společnost národů, Spojené národy ke Společenství lidí či světovládě — od autarktických celků rodinných, kmenů, měst, národů k federaci

evropské nebo světové.

Sta způsobu pokoušeli a pokoušejí se lidé všech tříd a národů o vyhovění onomu «volání dějin» po organizacích a institucích nadnárodních. Tam kde se jednalo o instituce tvořené za úzkým a pevně vymezeným účelem lze snad mluvit o úspěchu — Mezinárodní poštovní unie a p. Ale nehledě ke skutečnosti, že takřka všechny tyto organizace byly budovány a fungovaly na basi smluvní — na dohodě mezi rovnoprávnými partnery, kteří podle potřeby mohli smlouvu kdykoliv vypovědět, staly se jen velmi zřídka tlumočnickem a iniciátorem nové universální společnosti. Od skautského hnutí přes YMCA, Rotary k internacionálám socialistickým, agrárnickým, k novodobým mezinárodním svazům studentstva, mládeže, odborů — sta a tisíce konferencí, svolání, miliony dolarů s výsledky buď částečnými (a díky za ně) nebo žádnými či dokonce negativními (Mezinárodní svaz studentstva). Nemluvě o kolosech á la Spojené národy, UNESCO, Mezinárodní organizace práce, které jsou tím nejžalostnějším důkazem neschopnosti dnešního člověka vykročit ze svých omezených kruhů. A nemusí to být vždy vina Sovětského Svazu.

Jsou mezinárodní organizace, jejichž členem není ani SSSR ani jeho satelitové: Marshallův plán a všechny instituce s ním spojené, Strassburské hnutí za Spojenou Evropu, které nepřinesly západní Evropě ani tu nejmenší náplň či vědomí odpovědnosti vzhledem k té tolikrát konstatované nutnosti nového universálního světa: vědomí oběti a úmorné práce na změně jednání každého jednotlivce, nutnosti odříkání a statečnosti, které jediné může přeměnit «demokracii» kuplířů a kuhandlu v demokracii svobody.

«V ulicích západních měst jezdí tramvaje a občánkové se s úžasem zastavují před výklady s nejnovějšími klobouky. Zpoždění na drahách bývají řídká a elektrina se vypíná, jen je-li málo vody v jezerech. — A svět prý spěje k federalisaci». Připomíná nám to nebezpečně Rooseveltovo «Svět jde doleva». Zdá se totiž, že čekáme opět na to až ho «někdo» zfederalisuje, tak iako jsme konstatovali, že ho «někdo» postavil na levo.

Myšlenky se neuskutečňují, nestávají se živou skutečností, jakožto výrazy či prostředky negace myšlenek jiných, ale jen jako hodnoty samy v sobě. Zvlášť myšlenky tak velkého dosahu jako je přestavba organizace. Je těžké chtít od internacionály sociálních demokratů, aby na základě pátého bodu svého programu vytvořili nebo jen pomohli vytvořit Evropskou federaci, je těžké žádat od skautů, aby vedle svého tábora postavili i evropskou vládu, je absurdní doměnkou, že konference zahraničních ministrů a poslanců 16 národů přestane být jednáním 16 národů a stane se zárodkem světové vlády. Pro kádrové komunisty neexistovalo nic jiného než jejich komunistická strana. Pro ty, kteří chtějí uskutečnění světové vlády nesmí existovat nic jiného než světová vláda: universalismus jako hodnota sama v sobě dominují vše

statní — národnost, politickou stranu, odborné či odborové zájmy. Jen v lidech, kteří ji přijmou celým svým bytím, kteří jí a skrze ní budou řídit svá rozhodování, jen v těch najde své tribuny a tvůrce. Nejde o povyšování otázky sociální organizace na nejvyšší hodnotu morální. Evropa či světová federace není než výrazem universalistického světového názoru, výrazem, kterým však je nutno žít, má-li se vůbec žít v souhlasu se svým světovým názorem.

Bylo již mnohokrát opakováno, že představa o nezbytnosti federalisace vyvstala jako představa jediné úspěšné síly v boji proti komunismu. A snad v tom je příčina jejího dosavadního neúspěchu. Neboť její existence a budoucnost spočívá mnohem hlouběji: v odpovědi na desorientovanost celé západní civilizace, která připustila za posledních 20 let fašismus, desítky milionů nezaměstnaných i komunismus. I kdyby se tedy federalisace uskutečnila, co pouhý projev obrany proti komunismu (obranu čeho?), nelze v ní spatřovat víc než zbraň pochybnou, která nemůže být rozhodně hodnotou podřizující všechny ostatní. Kvalitu oné nejvyšší hodnoty, které lze zasvětit své jednání, která může absorbovat svobodného člověka, nabude jen tehdy, bude-li projevem hledání nejzákladnějších principů osobní a společenské existence, principů — a v tom historická zkušenost je skutečným poučením — které nejsou ani národní, ani církevní, ani třídní, ale světové a všelidské.

Jít až k nejzákladnějšímu kořeni otázek dnešní krise znamená bořit a stavět do a od prvopočátku, znamená mluvit o člověku, jeho chování, institucích všeho druhu, politických koncepcích, které se až dosud zdály přímo axiomatickým předpokladem demokratické společnosti, o politických stranách právě tak a mnohem

dříve než o světovém parlamentu, o úředníkovi dřív než o organizaci úřadu, a o člověku a smyslu instituce dřív než o jejich stanovách.

Nepíšeme tento článek v domnění, že jsme schopni vytvořit to, oč se pokouší tisíce povolanějších, překonat obtíže na které naráží Churchill, že máme recept na «federalisaci snadno a rychle», vidíme však jen jediné pole, z kterého může za tak velkým cílem demokratický člověk vyjít, aby splnil požadavek, který mu ukládá atribut «demokratický»: skupinu lidí, jimž není společná ani národnost, ani církev, ani třída, jimž však je společného mnohem víc -- vědomí odpověd-

nosti každého před marasmem okolí, vědomí svobody člověka neposlouchat «hlasu dějin», ale k dějinám mluvit. A v těchto skupinách hledat onen prvopočátek, onu novou náplň demokratického člověka, jeho institucí a jeho společnosti, které jediné mohou přinést odpověď jak komunismu, tak krisi Západu. Zde také vidíme tvoření nejhlubších základů konceptu federalisace nevyrůstající z negace, ale z vědomí hodnoty.

Věříme, že je mnoho lidí ve všech národech, kteří smýšlí podobně, kteří čekají na vzájemný kontakt, jehož chceme být tímto iniciátory.

Ladislav Čerych

K problému česko-německému

Poslední vlak s německými vysídlenci, který opustil půdu Československé republiky, nebyl tečkou za problémem, staletími se vlekoucím — stará lolest páli stále a páli více. My v exilu si to už počínáme uvědomovat a podle všeho také ve vlasti nastává vystřízlivění z manie, kdysi v Rusku přiléhavě nazvané «slavjanoběsnění»! Jednostranný násilný akt odsunu nezavírá v sobě *konečnost rozřešení*, meč vítězů není sto rozetnutí gordický uzel spletité problematiky, zděděné po předcích. Nezbyvá tedy, abychom s pokorou a skromností usedli k špatně vypočtenému úkolu, o němž nás ještě nedávno otcové a tatičkové ujišťovali, že je vyřízenou věcí.

I.

Snad dvanáct set let od samého úsvitu našich dějin se odehrávalo na české půdě stýkání a potýkání slovanského a germánského živlu; rozsah, intenzita a urputnost tohoto zápasu jazyků i ras, kultur i sociálních struktur je v celé Evropě něčím jedinečným: jediné na území Flander a Brabantu lze se shledat s jistou analogií. A dodejme přímo: nezdařilo se doposud, aby historik, sociolog nebo politik vystihl charakter česko-německého poměru, aby obsáhl problém v jeho celosti a souvislosti, aby se s ním vyrovnal sine ira et studio. Nechť již jsou příčiny toho jakékoliv, to, co průměrný český (a mnohdy ve větší míře německý) vzdělanec ssál do sebe s mateřským mlékem čítanek a dějepisných učebnic, bylo plochou, stranicí a národní záští znetvořenou karikaturou skutečného dějství. Ačkoliv v minulosti samé bylo hodně kladů a pozitivních pojetí i pro současnost, obraz minulosti odcizoval, jitril a rozeštvával.

Začíná to romantickou pověrou o holubičím národě a zlém, krvežiznivém nepříteli, — rození demokraté a pacifisté se stávali obětí výbojných praktik germánského souseda. Netřeba snad dokazovat nesmyslnost takového pojetí — stačí, podíváme-li se, jak romantické německé, případně nizozemské dějepisectví popodívalo pronikání francouzské kultury a francouzské moci na levém břehu Rýna.

důvěra našich Němců byla konciliantním postupem české minoritní politiky takřka z převážné většiny odklizena. Velké německé strany, agráři, sociální demokracie a křesťanští sociálové zvolily aktivismus, to jest přijaly ruku nabízenou k pohraniční spolupráci. Vichřice všeobecné hospodářské krize, která v průmyslovém a myšlenkové. Propadli konfusi a panice. V sousedství nacism «vyřešil» nezaměstnanost a plýtvání plnými hrstmi nacionalistického opia; rok od roku zažíral se hnědý mor do duší našich německých spoluobčanů, 1935 mu propadly dobré 2/3, 1938 (též pod vlnou zahraničního teroru, kterou jsme ve svých odsudcích a farizejských modlitbách do února statečně ignorovali) dosáhla číslce nakažených českých Němců již hrozivých 90%. Odtržení Sudet a anexe «Protektorátní» byly prosazeny říšskou mocí za více než vydatného pomocnictví se strany našich Němců, amoku propadlých. V letech okupace se stal pojem Sudeťáka něčím proč utýraný český člověk nenalézal než pocit nenávisti a hnusu. A oprávněně, neboť to, co naši němečtí krajané v žoldu nacionálního socialismu v českých krajích provozovali, bylo nepřetržitou řadou zločinů a surovostí. Tím spíše, neboť říšská politika o zostření protikladu český-sudetoněmecký vědomě usilovala. Jakmile líbáňky říšsko-sudetské ustoupily šedé každodennosti, zasáhla české Němce velká vlna desiluse a nespokojenosti — zejména proto, že si museli utáhnout opasek, ale nenegujeme, prosím, tak docela i faktory psychologické; právě tak jako dneska se tisícům komunistů u nás stýská po třetí republice, kdy hvězda nesla všelike výhody a žádné povinnosti, širokým vrstvám sudetských Němců se zajídal «štram-režim». To vedoucí nacisté věděli velmi dobře a poněvadž se obávali možnosti spolupráce českého a česko-německého odbojového hnutí, dělali vše, aby se rozpor obou národností stal něčím nesmiřitelným. 1)

III.

Za poměrů daných hrůzovládou válečných let, nebylo myslitelné, aby se po osvobození celý národnostní systém naší republiky, zvláště pak otázka poměru česko-německého, vyřídil mechanickou restaurací poměrů předmnichovských. Budiž ke cti naší demokratické emigrace, právě tak jako odpovědných osobností v našem domácím odboji, že se projevila s počátku snaha řešit otázku tu v duchu Masarykovy humanity, tedy v duchu ideí, jimiž byl zformován československý stát. Beneš na jedné, Jaksch na druhé straně projeví nespornou ochotu k jednání a dohodě; ovšem potíže se kupily hned na počátku. Vysoce zajímavé úseky Paměti Ed. Beneše, ačkoliv vyznívají okatě apologeticky, jsou tomuto thematu věnovány; z jejich četby vysvítá, jak obtížné, nerci-li nemožné bylo, na samém počátku války, za nedohlednosti konce, traktovat takový problém. Že se demokratičtější čeští Němci v roce čtyřicátém, pokud chtěli dosáhnouti doma nějakého ohlasu, museli dožadovat nějakých záruk kulturní svébytnosti, je pochopitelné každému, kdo se do atmosféry oné doby (pád Francie!) dovede vmyslit — že naopak na české straně, tváří v tvář nacistickému běsnění doma, k ústupkům bylo ochoty méně, než kdykoliv jindy, nutno uznat a respektovat. Nevědělo se jak skončí válka, jak bylo tedy možné dotýkat se úrodně konkrétních otázek? Jsem pevně přesvědčen, že kdyby tak záleželo na silách vlastních, t. j. českých a česko-německých, bylo by bývalo v posledním stadiu války, až by se budoucnost již zřetelně rýsovala na obzoru, v dohodě dosaženo, dohody demokratické, hodné našich tradic. Stanovisko čs. za-

1) Tuto totalitní praxi «divide et impera» provozuje na našem území bolševism. Záměrně je česká SNB posílána terorizovat slovenský venkov, ačkoliv slovenských hrdlořezů je jistě také dostatek. Národnostní rozladění znemožňuje pak vytvoření jednotné operujícího odboje.

hraničního odboje a stanovisko Jakschovo stály mnohem blíže, nežli se Paměti odvažují přiznat. Leč Moskva byla «tercius gaudens» i v tomto případě. Komunistická politika za války se již dávno odchýlila od prvotního, nezištného internacionalismu, který byl v počátcích Sovětů jedním z jejich sympatických rysů — zatím co, ať český, ať česko-německý Londýn, pojímali od začátku problém jako integrální celek, vnesla Moskva do jednání osobité tóny. Jí nešlo o slušné a objektivní vyřízení rozporů, pro ni bylo směrodatné, *jaké řešení jí vynese nejvíce*. Panslavistická kamufláž byla v daném případě mlhovou clonou toho nejrafinovanějšího a nej cyničtějšího macchiavelismu.

Proč vyrukovali komunisté s odsunem a konfiskacemi; dnes jsou již procitnuvší spáči ochotni tuto otázku zodpovědět. Je již notorické, že sveřepý, do běla rozpálený nacionalism měl v Československu komunistické straně pomáhat do sedla, že rozdávání ukradeného majetku mělo materiálně připoutat novopečené přívržence. Ale věc nutno vidět s vyššího hlediska. Šlo o znemožnění stabilisace evropských poměrů, o posílení sovětské arbitrární posice. Tomu byly tři miliony Němců chladnokrevně obětovány: miliony «Flüchtlingů» měly zvýšit chaos a tím šanci bolševismu v německých ruinách, výčitky svědomí a strach před odplatou měly uvrhnout západnické Československo do železné náruče slovanské rodiny. Nechvějeme se dosud dosti hrůzou nad propastností kalkulu tak ďábelského. A jak se to vše až na puntík vyplnilo! Západní Německo je neschopno obnovy právě pro ty miliony bezprizorných — důsledek — západní Evropa není schopna energické a samostatné resistance, resistance v duchu pokrokovém, v duchu «třetí síly», v duchu demokratického socialismu. Kletba pohraničí vehnala Československo, často za krátkozrakého pomahačství demokratů tam, kde je Stalin chtěl mít. A co více; co nezmohla demoralisace protektorátní bídou a terorem, dokázala štedrá ruka, rozdávající lup. Nezasťirejme si to děsivé znemravenění, které nezasloužené bohatství přivodilo celému národu — vzpomínám s vděčností, jak mi v mnohém ohledu otevřel oči Vojta Beneš, který neváhal na ono zlo přímo poukázat a který tak projevil v tomto ohledu více politické prozíravosti než jeho slavnější bratr. Tím, že jsme po květnu degradovali naše Němce na bezprávnou rajah, zbavili jsme sami sebe práva i schopnosti opřít se o právní řád. «Ten, kdo do pout jímá otroky, sám je otrok...» Ach, proč jsme jen tuto pravdu, která nás kdysi posilňovala, nedovedli aplikovati na sebe! Budiž jasně řečeno: činy velké části našich Němců po trestu přímo volaly, bylo nutno, ba *nezbytno* dáti spravedlnosti průchod. *Přísné spravedlnosti* — ano, ale nikoli mstě. Mstě na ethnické skupině, starcích a dětech a nenarozených včetně. Neomlouvá, že totéž chtěl nám provést Hitler — on to *chtěl* provést, my to *uskutečnili*.

Kdepak se školily ty bestie, mluvící naší řečí, které dnes týrají a vraždí v Československu, katané v mučírňách a zvrhlí dozorcí koncentráků? Ten, kdo strkal hlavu do písku za ústeckého masakru, shledává nyní s hrůzou, že požár se u sousedů nezastavil.

IV.

Stojíme na rumišti, my, i sudetští Němci. Stát, který býval naším společným domovem, byl ve vrcholných okamžicích našich dějin na cestě, státi se jakýmsi druhým Švýcarskem, kde by několik ethnických skupin nažívalo v duchu loyální spolupráce, upřímné snášenlivosti a snad i bratrství a osudové solidarity. Že se tak nestalo, zavinilo množství činitelů, z nichž na některé jsme se pokusili poukázat. A jsme si vědomi nedostatečnosti naší práce — je však nutno na tomto poli pracovat hodně a z úzkostnou svědomitostí, bude to možná jednou opět crux naší politiky.

Proto byl záměrně opominut i nejslabší náznak návrhu nějakého řešení —

dnes k tomu nejsou podmínky zralé. Nevíme, kdy, za jakých okolností a zda vůbec kdy budeme povoláni, abychom spolu rozhodovali o reorganizaci Evropy a spolupracovali na systému nové rovnováhy a stability, na překonání krise, chaosu a rozvratu.

Pak bude ovšem nezbytno vyřídit i otázku některých českých Němců; jestliže dnešní mizerie dokáže vynutit u obou budoucích partnerů rozumné chování a odvahu, neutonout v rekriminacích a resentimentech, nebyla by krutá lekce dějin nadarmo. Ale kdo má dostatek síly k optimismu tak obrovskému!

Albert

Bída jednoho vítězství

SKUTEČNOST je zvyklá na kacířské názory — snad se nezalekne tohoto konstatování: Naším nejtěžším problémem (alespoň těch z nás, kteří si lámeme hlavu příštím vývojem věcí na našem starém kontinentě), není komunismus; a není to ani oktopus ruské moci, jehož chapadla dnes dusí lidský život všude, kam dosáhnou. Neboť komunismus ve své dnešní podobě je jen ideovou zdechlinou, která čeká na své formální pohřbení; a ruská moc, založená na fyzickém násilí, může být překonána zase jen fyzickou silou — nenamlouvejme si, že myšlenkou. Ta může přijít ke slovu teprve potom.

Ale snažíme-li se důsledně domyslit otázku co bude dál, jak se bude utvářet evropský obraz, až hmotná síla splní svou roli a přijde na řadu lidský rozum, narazíme okamžitě na problém, který se mi zdá být klíčový — a pro nejbližší generace skoro neřešitelný. Ať se chceme ubírat za svou představou Evropy jakoukoli cestou, uprostřed každé z nich leží jako žulový balvan, který nemůžete obejít, rozbít ani odstranit, Německo.

Neboť dnes, čtyři roky po vyhrané válce, má Evropa stejně mnoho příčin dívat se na Německo s obavami a nedůvěrou, jako před ní. Všechno, co před dvaceti a třiceti lety činilo Německo cizím tělesem v organismu evropské společnosti, je tu zase. Čtyři roky, jež uplynuly od spojeneckého triumfu, byly trestuhodně promarněny, a co bylo v této době zameškáno, nebude snad možno dohonit ani za půl století.

Všichni celkem přijímáme evropskou federaci jako jediné logické řešení. A evropská federace je ovšem nemyslitelná bez Německa. Ale je bohužel stejně těžko představitelná s Německem, jak dnes vypadá — nebo aspoň tak, jak se začíná až příliš zřetelně rýsovat. Spěch západních demokratů, přijmout Německo jako rovného člena do rodiny evropských národů, je žalostně pochybený, neboť předčasný. Příliš brzo prohlásili německý národ za uzdravený z těžké duševní choroby, která se v něm jako houba šířila přes sto let. Ve skutečnosti se nestalo vůbec nic, co by nasvědčovalo tomu, že je choroba zažehnána. Nemocný si jen dal ošetřit rány, které si přivodil při svém běsnění, a zdánlivě se uklidnil. Opravdová terapie vlastně ještě nezačala — a co horšího, nikdo už o ní ani vážně neuvažuje.

A co se stalo? A kdo je odpověden?

V červnu 1945 leželo poražené Německo u nohou vítězů v naprostém hospodářském rozkladu, bez vůdců, bez myšlenky (kromě «přežít»), vlastně bez tváře. Bylo jen na spojencích, jaký bude národ, kterému bude dovoleno povstat z trosek.

Není překvapující, že Rusové začali svou (méně významnou) část Německa okamžitě přetvářet k svému obrazu. A není překvapující, že se jim to mezitím dokonale podařilo (včetně lidově-demokratické vlády a oné speciální odrůdy všepronikající «svobody», která dnes tak výrazně charakterizuje celou Evropu východně od Labe).

Mezitím západní spojenci stáli před otázkou, co je důležitější: hospodářská obnova či myšlenková a mravní převýchova poraženého národa. Možnost, usilovat o obojí současně, jaksi zapadla nepovšimnuta, a celkem bez obtíží zvítězil názor, že duševní ozdravení přijde snáze, bude-li nemocnému nejprve správně fungovat zažívací systém. Nikdy se už západní spojenci, především ovšem Američané nezbaví odpovědnosti za to, že program převýchovy a demokratisace Německa zůstal jen na papíře.

Je ovšem možno argumentovat, že stanovisko západních spojenců bylo přímo podmíněno postupem Ruska a že za daných okolností byla tato jejich politika jediné možná, ne-li jediné správná. Ale to všechno nemění nic na skutečnosti, že byla ztracena příležitost, jaká se vyskytne snad jednou za několik generací.

Dnes, kdy materiální životní úroveň v poraženém Německu je lepší než ve vítězné Anglii a než kdekoli ve východní Evropě, je už zcela jasné, že druhá část úkolu zůstala nesplněna a že i těch několik málo dobře míněných pokusů, k nimž na začátku došlo, zhaslo bez patrných výsledků. Předpoklad, že nasycený národ bude automaticky lépe reagovat na demokratisační úsilí, se ukázal mylným. Souběžně se zlepšováním hospodářské situace nabýval v německém myšlení převahy názor, že se vlastně nestalo nic, zač by bylo třeba se stydět nebo čeho se hrozit, a že vlastně není důvod cokoli revidovat — ať už ve společenské struktuře národa, ve výchovném systému či ve způsobu života a myšlení jednotlivce. Ukázalo se, že návrat do hospodářsky normálních poměrů spíše posílil než oslabil, odpor k reformám.

Slovo «denacifikace», samo o sobě dost nešťastně volené, se časem stalo skoro symbolem krátkozrakosti vítězů. Několik desítek hlavních zločinců bylo oběšeno, několik tisíc dalších posláno na pár let za mříže, a to je vše. Nebyl učiněn jediný vážnější krok k odnacisování mysli průměrného občana, která nemohla zůstat nezasažena lety soustavného a záměrného ohlupování.

A co horšího, nebyl učiněn jediný vážnější krok k zachránění mládeže.

Podívejme se z blízka no osud jedné z nejslibnějších reform, obsažených v základním programu americké okupační správy v roce 1945, na reformu německého školního systému.

Tradiční německá střední škola, která od minulých století nedoznala prakticky žádných organizačních změn, byla spolehlivým zdrojem omezenosti, úzkoprstosti a myšlenkového usměrnění, na nichž fašismus tak snadno založil svou existenci. Nacionalismus byl začátkem a koncem veškeré výchovy. Navíc se následkem zastaralého výběrového systému na střední školu dostalo necelých osm procent mládeže; úzká úřednická a profesionální vrstva, která vzešla z tohoto systému, představovala «elitu» národa, vládnoucí kastu, jež se náramně snadno stala hříčkou a ochotným nástrojem v rukou tvůrců «Nové Evropy».

Podstatou reformního programu americké okupační správy bylo zavedení jakési jednotné školy (ovšem ne zcela v tom smyslu, v jakém se toho termínu začalo užívat u nás), s radikálně změněnou učební osnovou a s výběrovým systémem, který by zaručoval stejnou možnost vzdělání nadaným dětem všech hospodářských a společenských tříd.

Bohužel, americké úřady nepostupovaly při prosazování tohoto programu s počátku dost energicky. Ohrožená německá «elita» měla mezitím čas přeskupit své síly, a nemajíc možnost frontálního útoku, uchýlila se k drobné podkopné práci a nenápadnému sabotování. Nebyli učitelé, kteří by byli schopni uvést nový program v chod; nacističtí funkcionáři byli zbaveni míst a nebylo administrativního aparátu, nezbytného k provedení organizačních změn. K tomu přistoupila nechuť rozhodujících amerických činitelů, kteří začali své pojetí demokracie předčasně aplikovat na německé poměry, cokoli Němcům «vnucovat».

Výsledek: z ctižádostivého plánu školské reformy nezbylo nic. Dnes, kdy německé úřady (ve své zdrcující většině věrný obraz právě té předválečné kastovní byrokracie, která byla dokonalým produktem starého školního systému) opět plně převzaly kontrolu vnitřních záležitostí státu, není naděje, že by pozice tradicionalistů mohla být v dohledné době otřesena.

Poněvadž nebylo dosud možno vyškolit generaci nových vychovatelů, 70% učitelských míst na školách obsazují lidé, kteří celých uplynulých 16 let poslušně vštěpovali žactvu nacistické ideály. Jejich názory a jejich učebné a výchovné metody se nezměnily: přísná disciplína (nikoliv sebe-disciplína), která učí jednotlivce poslouchat, následovat vůdce a přijímat rozkazy, ne myslet.

Jedinou, ale žalostně slabou nadějí je malá hrstka liberálních a pokrokově smýšlejících vychovatelů, kteří pochopili důležitost a smysl demokratické výchovy a kteří dnes svádějí předem ztracený boj s reakčními zastánci staré školy.

Mimoškolní výchova, která byla jedním z dalších bodů amerického reformního programu, vykazuje výsledky stejně nepatrné. Nákladná akce GYA (German Youth Activities), zahájená krátce po válce pod záštitou a se spoluprací jednotek okupační armády, přinesla německé mládeži o málo víc než baseball a americké comic books; jiné svépomocné projekty, podporované vojenskou správou, byly většinou zcela krátkodeché.

A stejně vážná, ne-li vážnější, je situace na universitách. Německé university jsou téměř bez výjimky v rukou skutečné reakce (to slovo za posledních pár let nepřetržitým používáním téměř ztratilo význam, ale v tomto případě je na místě ve svém původním černém smyslu). Netvrdím, že na universitách dnes otevřeně vládou nacisté; ti se zatím drží v pozadí, jako všude jinde ve veřejném životě. Ale vládou tam představitelé zkostnatělého tradicionalismu a politického a akademického autoritářství. Bylo by jistě nesprávnou generalisací prohlašovat, že takoví jsou všichni univerzitní učitelé; ale lze říci s klidným svědomím, že lidé tohoto druhu jsou dnes stále ještě rozhodujícím činitelem na německých universitách a že jejich vliv postupně spíše roste, protože jsou ve svém stanovisku podporováni nově se rodícím politickým a státním aparátem. Posicí pokrokově menšiny (skoro vesměs lidí, kteří prožili dobu Hitlerova panství v cizině nebo měli příležitost poznat po válce cizí university a světové myšlenkové proudy) lze si snadno představit.

Je celkem logické, že situace mezi studentstvem do značné míry odpovídá tomuto obrazu. Jsou výjimky, jsou i radostné zjevy, ale to jsou jen ztracené ostrůvky v moři buršáctví a pivní atmosféry, která dnes charakterisuje německé university stejně jako před sto lety.

Zatím co v ruském pásmu Rusové nešetří energií na zapojení výchovy do «demokratisačního» procesu, kontrolující školu do nejmenších podrobností a organisující svazy mládeže podle osvědčeného Goebelsova receptu (jak dobře to známe!) — zabývá se dnes v americké okupační správě otázkami školství a výchovy 35 (slovy třicet pět) Američanů, kteří většinou nevidí nic politováníhodného v tom, že jejich povinnosti a kompetence prakticky začínají a končí připravováním měsíčních zpráv pro vysokého komisaře.

Takový, zhruba, je obraz situace na německých školách.

V tisku, který by theoreticky měl být dalším důležitým nástrojem převýchovy, není situace o mnoho lepší. Před několika týdny se světová veřejnost zarazila nad zprávou, že po uvolnění licenčních předpisů vojenské správy se v americkém pásmu vyrojilo přes 100 nových deníků a časopisů, vydávaných starými nacistickými vydavateli. Světová veřejnost se zarazila, ale nestalo se nic. Bývalí financieři «Stürmra», «Völkischer Beobachtra» a jiných hlasatelů německé nadřazenosti

mohou zase tištěným slovem ovlivňovat národ, a demokratické listy, založené po válce s morální podporou vojenské správy, ale bez vlastního kapitálu, jeden po druhém zavírají krám.

Politický obraz dnešního západního Německa samozřejmě dokonale zapadá do téhož rámce. Jedním z příznačných rysů politiky západních velmocí po válce bylo, že každá z nich šla do Německa rozhodnuta prosazovat svůj vlastní typ demokracie; stejně, jako byl nedostatek společného plánování v otázkách výchovy, chyběla i dohoda o společném postoji k otázce všeobecného politického uspořádání. A není divu, že Němci, majíce na vybranou mezi demokracií francouzskou, britskou a americkou, vybrali si «demokracii» německou.

Všechno to, co je dnes vidět na politické scéně (čili to, co se nemusí skrývat v podzemí, o jehož povaze ovšem není třeba pochybovat), lze charakterisovat zase jediným slovem: nacionalismus. Někde zabarvený socialisticky, někde konservativně, někde i nábožensky, ale všude se stále stejným heslem — Německo především. Je možné se přit o tom, kolik hlasů by dostala NSDAP, kdyby jí bylo dovoleno zúčastnit se srpnových voleb — převládající tendence by tím patrně nebyla podstatně změněna.

Bylo by nepoctivé nezastavit se při této příležitosti u jednoho činitele, ne zcela nevýznamného, za který spočívá značný kus zodpovědnosti na nás, bývalých občanech ČSR. Mám na mysli tak zvaný «odsun» sudetských Němců.

Je pravda, že by se vnitřní vývoj Německa patrně ubíral stejnou cestou i kdyby nedošlo k tomuto tragickému přehmatu; ale je nesporné, že miliony Němců, vyvezených z Československa a Polska, přispěli víc než cokoli jiného k posílení nesmiřitelnosti, vzdoru a touhy po novém účtování — pokud jde o nás, vzaly nám možnost užívat v každé přítomné i budoucí rozpravě s Němci právě těch argumentů, kterými bychom nejraději operovali. Neboť tento nesmyslný zločin by zůstal zločinem, i kdyby byl prováděn humánně. (A nebyl.) Přidává ještě jen dílčí problém k celému komplexu, jímž je dnešní Německo. Volání těchto lidí po návratu domů a po odčinění křivd nejen že neumlká, ale stává se pomalu částí oficiálního programu nového německého vedení; nemusíme pochybovat o tom, že jednoho dne bude mít toto vedení, ať právem, či neprávem, na světovém fóru hlasitější slovo než cokoli, co proti němu budeme moci postavit my.

Situace, jak se dnes jeví, nemá prakticky řešení, jež by třeba jen z části mohlo uspokojit všechny strany. Návrat sudetských Němců, nevyhlášených z nacionalismu a plných zášti, je těžko představitelný z mnoha důvodů; jejich přítomnost v Německu, kde po čtyřech letech jsou stále cizím, nezačleněným živlem a těžkým hospodářským břemenem, bude ještě dlouho bolavým místem a pramenem nebezpečného neklidu. Hlasy pravicových politiků, volajících v bonnském parlamentě po připojení sudetských krajů k Německu, byly sice úspěšně umlčeny, ale je jen otázka času, kdy se ozvou znovu — a hlasitěji.

Nenamlouvejme si, že tato otázka, jako tolik jiných, bude automaticky vyřešena evropskou federací. Protože «spojená Evropa», v níž by základní příčiny napětí mezi skupinami a třídami zůstaly neodstraněny, by byla jen pokračováním starého neuspokojivého stavu pod novým povrchem.

Zbývá jediné řešení k záchraně Evropy před Německem a Německa před sebou samým: úplná převýchova. Soustředěné úsilí, směřující k paralysování nacionalismu a jeho kořenů, úsilí, v němž byly sotva učiněny první kroky. Bohužel, jsou to už jen Němci sami, na nichž spočívá celé břímě tohoto úkolu. Dnes, kdy si západní demokracie nechaly ujít příležitost, která se nevrátí, nemůžeme čekat, že se převýchova německého národa podaří někomu zvenčí.

A tak všechny naše sympatie musí být na straně té nepatrné menšiny opravdu pokrokových Němců, učitelů, novinářů a spisovatelů, kteří svádějí nerovný boj o duši německé mládeže.

Jejich vyhlídky jsou horší než špatné; ale podlehnou-li, bude to porážka nás všech.

Jiří Stejný

Dovolte, abych Vás tiše podezřival

1 stať: Plivátko.

Dovolte, abych si ponechal pro sebe prameny svých informací. Jistě mne chápete. Jistě víte, že nemohu zradit síť svých spolehlivých spolupracovníků.

Jsem Osobnost. Mám číslo 33.454 v Radě Svobodného Československa, číslo 33.453 řidičského průkazu A pro vozidla všeho druhu a 38 límečku u košile. A dovolte, abych vás tiše podezřival.

Je naprosto pozitivní, že jste ve spojení s Prchalovci. Vaše jednání se nepodařilo, protože vám nenabídlí dost. Mimochodem, ba ano, tu jsme u té otázky. Stydím se vám ji položit, ale víte, lidé mi piší odevšad, nezlobte se, prosím, jsem samozřejmě na rozpacích. GDO vás vlastně platí?

Tuhle mi říkal kolega v kavárně, že jste se také neshodli se Sidorem a přešli jste k Peroutkovi, nevím, nevím, dobře-li jste udělali. Ale včera jsem dostal telegrafické sdělení, že jste opustili Peroutku a přidali jste se k Osuskému.

Lidé, od nichž mám své informace, jsou naprosto spolehliví. Jakby také ne, celý den se ničím jiným nezaměstnávají. Vy asi nevíte, co se všechno člověk dozví, když tak může posedávat, popocházet, popostávat a poporozprávět si s přáteli o světové situaci.

Je arcíť spletité zařadit se do toho osvobozovacího procesu a chápu vaše vyjednávání a váhání, vaši snahu vybrat si mezi veličinami, ne, to je odpovědný úkol pro odpovědné lidi.

Váš časopis se mi jinak líbí. Také jsem míval ten váš elán v mladých letech, ale to víte, zkušenosti, život, politika, to všecko mne poučilo. Ale přesto je to krásné, že máte takový elán (s vašimi názory se ovšem ztotožniti nemohu).

Myslíte, že to na vás nakonec nepraskne? Vrabcí o tom cvrlikají po velkoměstských střechách, že jste vlastně zakuklená smečka hltavých marxistů. Ba dokonce ani není tajemstvím, že se mezi vámi vyskytuje hejno tajných agentů z Prahy, kteří podlamují mravní a psychologické základy našeho statečného úpějiho vyhnactva.

GDO vás platí? Řekněte, a vše bude odpuštěno. Jinak si musíme myslet (pluralis majestatis), že jste placeni z Prahy. Ovšem, ušetřili jste si nějaké peníze při šmelině s jehlami (to je TA známá aféra, no, netvařte se nevinně, MY to dobře víme).

Kolik jste dostali od Němců za smlouvu, co jste s nimi podepsali? Nemyslíte, že je trochu předčasné podepisovat smlouvy? Vždyť jste si ani vůbec nenacvičili autogram! Trochu se tady ty informace rozcházejí, nevím přesně, zda jste ji podepsali v Caux nebo v Melunu nebo v Bagdadu a ze svědeckých výpovědí nevychází přesně najevo, zda jste tuto smlouvu s Němci podepsali bez Němců nebo s Němci. Nicméně dovolte, abych své tiché podezření uschoval ve svém srdci a s Němci. Kromě nejbližšího okruhu svých 96 známých, s nimiž si ve svých sporých volných